

Γνωστοποίηση του νέου Ευρωπαϊκού Εργαλείου για την παρακολούθηση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Γενικής Φροντίδας Υγείας σε Δομές Ψυχικής Υγείας

Τι είναι το Εργαλείο ΙTHACA;

Το Εργαλείο Αξιολόγησης της Θεραπείας σε Ιδρύματα Ψυχικής Υγείας, των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Γενικής Φροντίδας ΙTHACA (Institutional Treatment, Human Rights and Care Assessment Toolkit) δημιουργήθηκε πρόσφατα από την κοινοπραξία 15 ευρωπαϊκών χωρών, με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το εργαλείο ΙTHACA παρέχει ένα σαφή και πρακτικό τρόπο παρακολούθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της γενικής φροντίδας υγείας σε δομές ψυχικής υγείας. Σχεδιάστηκε από χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας, ειδικούς στα ανθρώπινα δικαιώματα, ψυχιάτρους, ψυχολόγους και κοινωνικούς επιστήμονες και δοκιμάστηκε επιτυχώς σε 87 δομές των 15 συμμετεχόντων χωρών, οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Το Εργαλείο ΙTHACA μπορεί να εντοπίσει τόσο τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όσο και παραδείγματα καλών πρακτικών ως προς την προστασία, το σεβασμό και την εκπλήρωση των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχιατρική αναπηρία.

Σθεναρή συμμετοχή των χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας

Σε όλα τα στάδια διαμόρφωσης του εργαλείου ΙTHACA απασχολήθηκαν ως σύμβουλοι χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας, οι οποίοι και συμμετείχαν ενεργά σε όλα τα επίπεδα. Στο πρώτο στάδιο, περισσότεροι από 100 χρήστες υπηρεσιών συμμετείχαν σε ομάδες εστίασης (focus groups) που διεξήχθησαν σε κάθε χώρα. Όλοι οι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης είχαν εμπειρίες διαβίωσης σε δομές ψυχικής υγείας όπως αυτές που αξιολόγησε η μελέτη ΙTHACA. Οι περισσότερες από τις ομάδες εστίασης συντονίζονταν από χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας που και οι ίδιοι είχαν τέτοιες εμπειρίες. Η επίβλεψη και η ανάλυση του όλου εγχειρήματος των ομάδων εστίασης έγινε επίσης από μια χρήστη υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Τα στοιχεία που προέκυψαν από την αναφορά της ενσωματώθηκαν στη δημιουργία του ερευνητικού εργαλείου ΙTHACA.

Στο δεύτερο στάδιο, σε κάθε επίσκεψη σε δομή ψυχικής υγείας συμμετείχε ως ερευνητής και ένας χρήστης υπηρεσιών. Οι ερευνητές αυτοί, πριν ξεκινήσουν το ερευνητικό έργο τους, παρακολούθησαν εκπαίδευση δύο ημερών στη Βουδαπέστη. Μεγάλο μέρος της εκπαίδευσης αυτής έγινε από χρήστη υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Το γεγονός αυτό θεωρήθηκε πολύ σημαντικό, καθώς θα ήταν απλοϊκό να θεωρηθεί πως οι χρήστες υπηρεσιών θα μπορούσαν να φέρουν εις πέρας ένα τέτοιο έργο χωρίς προσεκτική προετοιμασία. Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων, οι χρήστες υπηρεσιών συμμετείχαν έχοντας πλήρη ρόλο ως ερευνητές, αλλά κυρίως εστίασαν στα ζητήματα που γνώριζαν, από τη δική τους εμπειρία, ότι είναι κρίσιμα όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη γενική φροντίδα υγείας, από την πλευρά των ενοίκων / νοσηλευομένων. Στις περισσότερες των περιπτώσεων ήταν υπεύθυνοι για την συλλογή των απόψεων των ενοίκων / νοσηλευομένων. Στη Φιλανδία, για παράδειγμα, οκτώ χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας συμμετείχαν στη διεξαγωγή των επισκέψεων παρακολούθησης και στον έλεγχο της χρησιμότητας του ερευνητικού εργαλείου. Ένας ερευνητής, χρήστης υπηρεσιών ψυχικής υγείας από τη Φιλανδία, αναφέρει: «Η εμπειρία ήταν ιδιαίτερα ωφέλιμη και μάθαμε πολλά. Ξεκινήσαμε με σκοπό να συνδυάσουμε την παρακολούθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με την προσπάθεια να έχουμε κάποια επίδραση στην ανάπτυξη των υπηρεσιών... Τώρα είμαι

ακόμα περισσότερο πεπεισμένος ότι είναι πραγματικά απαραίτητο να συμμετέχουν χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας στην καταγραφή, την αξιολόγηση και την έρευνα». Στο τελικό στάδιο, καθώς το εργαλείο ITHACA πλησίαζε στην οριστική του μορφή, μέλη του Ευρωπαϊκού Δικτύου (πρώην) Χρηστών Υπηρεσιών και Επιζώντων της Ψυχιατρικής (European Network of (ex-)Users and Survivors of Psychiatry – ENUSP) έκαναν κάποιες περαιτέρω βελτιώσεις.

Η χρησιμότητα του εργαλείου ITHACA στην Ευρώπη

Πολύ συχνά, τα άτομα που βρίσκονται σε ψυχιατρικές δομές σε όλη την Ευρώπη παραμένουν στην αφάνεια και η παρακολούθηση και αξιολόγηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της γενικής φροντίδας υγείας των ενοίκων των δομών είναι ανεπαρκής. Τα άτομα αυτά αποτελούν έναν πληθυσμό εξαιρετικά ευάλωτο στην παραμέληση και την καταπάτηση των βασικών βιοτικών αναγκών του, καθώς και των αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων του. Η διεθνής κοινότητα έκανε ένα σημαντικό βήμα για τη διασφάλιση και την προστασία των δικαιωμάτων αυτών, εγκρίνοντας τη Συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD) το 2006, η οποία αναθέτει στην κοινωνία την ευθύνη για την κάλυψη των αναγκών όλων των ατόμων με αναπηρία (συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων με ψυχική αναπηρία). Τα άτομα με αναπηρία δεν είναι αντικείμενα φιλανθρωπίας, αλλά ενεργά μέλη της κοινωνίας, που έχουν δικαιώματα. Το εργαλείο ITHACA, αν χρησιμοποιηθεί κατάλληλα, μπορεί να βοηθήσει να επέλθουν αλλαγές. Η συμμετοχή χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας ως ερευνητές είναι κρίσιμης σημασίας ως προς αυτό, καθώς έχουν από πρώτο χέρι την εμπειρία του πώς είναι να ζει κανείς σε δομές που τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορεί να παραβιάζονται ή η γενική φροντίδα υγείας που παρέχεται να μην ανταποκρίνεται στο ενδεδειγμένο επίπεδο. Για το λόγο αυτό συνιστάται, σε κάθε επίσκεψη παρακολούθησης στην οποία χρησιμοποιείται το Εργαλείο ITHACA, να συμπεριλαμβάνεται πάντα σαν ερευνητής και ένας χρήστης υπηρεσιών ψυχικής υγείας, έχοντας όμως υπόψη πως αυτό το άτομο θα πρέπει να εκπαιδεύεται με τον ίδιο τρόπο όπως και κάθε άλλος ερευνητής.

Γλώσσες μετάφρασης

Το ερευνητικό εργαλείο ITHACA είναι διαθέσιμο στις εξής γλώσσες: Αγγλικά, Βουλγαρικά, Γερμανικά, Ελληνικά, Ιταλικά, Λιθουανικά, Ολλανδικά, Ουγγρικά, Ρουμανικά, Σλοβακικά, Τουρκικά, Τσεχικά, Φινλανδικά.

Στοιχεία επικοινωνίας και συμπληρωματικές παραπομπές

Για λεπτομερειακές πληροφορίες για το εργαλείο ITHACA, μπορείτε να επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <http://www.ithaca-study.eu/> ή επικοινωνήσετε με τον Graham Thornicroft στο Ινστιτούτο Ψυχιατρικής του Λονδίνου (King's College London) graham.thornicroft@kcl.ac.uk

Για περισσότερες πληροφορίες:

1. Συνθήκη για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία – Convention on the Rights of People with Disabilities (<http://www.un.org/disabilities/>)
2. Κέντρο Συνηγορίας για Προβλήματα Ψυχικής Υγείας – Mental Disability Advocacy Center (<http://www.mdac.info>)
3. Ευρωπαϊκό Δίκτυο (πρώην) Χρηστών Υπηρεσιών και Επιζώντων της Ψυχιατρικής – (European Network of (ex-) Users and Survivors of Psychiatry – ENUSP – <http://www.enusp.org/>)